

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELNIK HETENKINT EGYSZER:
szombaton és egyes rend-
kívüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:

Városi közlevéltár (város-
háza, földszint 7. sz. ide
küldendők a kéziratok.)

KIADÓHIVATAL:

Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők
az előfizetési díjak és hirde-
tések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

== Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS. ==

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Közegészségügyi javaslatok.

Tüdős Kálmán dr. tisztifőorvos a közegészségügy javítása ügyében a következő jelentést adta be a városi Tanácsnak:

Tekintetes Tanács!

Városunk közegészségügyi viszonyainak már régebbi idő óta nagy hátrányára van az a körülmény, hogy a kertségeken, kültekü telepítvényeken, továbbá a tanyákon és erdősegeken megfelelő egészségügyi szolgálat nincs. Mert az, hogy ezeken a legújabb népszámlálás adatai szerint 38,581 emberrel benépesített területeken egyetlen egy hatósági orvos van alkalmazva, egészségügyi szolgálatnak nem nevezhető. Annival kevésbé, mert a területek igen nagy kiterjedésűek; a közlekedés rajtuk nagyon nehéz, sokszor majdnem lehetetlen; lakosságuk pedig a legszegényebb néposztályhoz tartozik.

Hasonlóképpen hiányos ugy ezen területeken, mint a belvárosban is az orvosrendőri szolgálat, valamint a szülő- és gyermekágyas nők bábái segéllyel való ellátása, mely utóbbiakról alább bővebben fogok megemlíteni.

A leírt állapotokból a következő bajok származnak:

1. A kertségi és kültekü lakosok orvosi ellátása betegség esetén semmis. A kerület rendkívüli kiterjedése, kapcsolatban az utak rosszaságával a szó szoros értelmében lehetlenné teszi, hogy az alkalmazott egy orvos ott rendszeres beteglátogatásokat végezzen. Emiatt a betegeket szekereken, vasuton szállítják be az egyetlen kerületi orvoshoz. Közöttük majdnem mindennap ragályosak is vannak, akik utközben mindenfelé terjesztik a fertőzést, mert hozzátartozóik az ilyen utazásokat rendszerint bevásárlásokra és ügyes-bajos dolgaik elintézésére is felhasználják, sok emberrel érintkezésbe jutnak. Az orvoshoz oly tömegben jönnek napról-napra, hogy már ez a körülmény is nehézzé teszi a gondos vizsgálatot és a rendelések kielégítő megtételét; nem is szólva arról, hogy a betegek vagy a hozzájuk tartozók csak akkor szánják magokat a nagy utra, mikor a baj már előrehaladt és a segítség emiatt sokkal nehezebb, gyakran már késő. Így pusztul el rengeteg gyermek a nyári béhuruthban és görcsökben. Ezek a betegségek a külteküeken több halálzással járnak, mint a három belvárosi kerületben együttvéve. Összeállítottam erre vonatkozólag az utóbbi 4 évről az adatokat, melyekből kitűnik, hogy 1907—1910-ig a belvárosban görcsökben meghalt 329 gyermek; tehát minden 1000 lakosra jut 6.4; a külteküeken és kertségeken pedig 452, tehát minden lakosra jut 11.71. Ugyanezen idő alatt a belvárosban béhuruthban meghalt 371 gyermek, tehát 1000 lakosra esik 7.21; a külsőségeken és kertekben pedig 345, vagyis 1000 lakosra esik 8.95. Ebben a két betegségben a jelzett 4 év alatt meghalt összesen a belvárosban 700, a kertségeken és külteküeken 797 gyermek. A népesség száma a belvárosban 51,376, a külsőségeken 38,581. Mint látható, a kisebb népességű külsőségen nagyobb volt a halálzás, mint a nagyobb népességű belvárosban. Hasonlóképpen nagy a gümőkóros betegek és

halottak száma is, jóllehet e tekintetben az arány nem ilyen kedvezőtlen.

Az itteni betegeket az orvos egy betegség alatt rendszerint csak egyszer látja. Meglátogatni őket és rendszeresen kezelni a viszonyok miatt nem képes, úgy, hogy az egész orvosi kezelés egy-két tessék-lássék recept megírására zsugorodik össze. Emberbaráti kötelesség egyfelől és jól fel-fogott várospolitikai érdek, másfelől gondoskodni arról, hogy a külteküek megfelelő orvosi ellátásban részesülhessenek.

2. A halottkémlés ma úgy történik, hogy a halottakat szekereken a városba, elég gyakran az orvos halottkém lakására hozzák s így kerülnek megvizsgálás alá, holott annak a helyszínén vagy legalább valamelyik hullaházban kellene megtörténni. Utóbbi el van ugyan rendelve, de a keresztülvitel nagyon hiányos, egyrészt az emberek tájékozatlansága, másrészt megfelelő hullaházak hiánya miatt. Hogy pedig emberi hullák szekereken, sokszor koporsóba zárás nélkül a városon keresztül-kasul hurcoltassanak, ez a legnagyobb mértékben közegészségellenes. Annival is inkább veszedelmes ez az eljárás, mert a halottak közt elég gyakran vannak olyanok is, akik ragályos betegségben szenvedtek.

3. Az említett területeken ma már nagyobb számban vannak gyárak és ipartelepek; nemkülönben iskolák, és remélhető, hogy mindezek száma folyton szaporodni fog. Hatósági orvosi ellenőrzésük törvényszabta kötelesség. Jelentékeny számban vannak majorságok és tejgazdaságok is, melyekben a nép tudatlansága és ebből folyó érzékhiánya miatt ez idő szerint olyan mérvű tisztátalanságok uralkodnak, hogy emiatt a városba kerülő tej, ha nem mindig hamisított is, de kétségtelenül legnagyobb részben tisztátalan és fertőzött, aminek megint közegészségügyi jelentőségét bővebben fejtegetni felesleges. Az állapotokon csak a majorságok rendszeres orvosi ellenőrzése és az ezzel kapcsolatos jóakaratu kitanítás útján lehet segíteni.

4. Hasonlóképpen nagy számban vannak már ezeken a területeken különböző egészségügyi ellenőrzés alá tartozó mindenféle helyiségek és tárgyak. Ugymint vendéglők, szállásadóhelyek, korcsmák, szatócsboltok, kutak stb. és javaslatom értelmében lesznek gyógyszertárak is. Ma mind-ezeknek az ellenőrzése csak papiroson van meg.

5. Számosan vannak itt elhelyezve dajkaságba adott vagy állami telepeken elhelyezett gyermekek, kikre a felügyelet a hatósági orvos törvényszerinti kötelessége. A mostani viszonyok között ez is nagyon hiányosan történik.

6. A himlőoltási kötelezettség e területek lakóira a mai rendszer szerint rendkívüli terheket ró, mert messze-
fekvő helyekről kell a városba bejönni, ami még anyagi áldozattal is jár. Emiatt a védhimlőoltásról igen sokan elmaradnak.

7. Itt említem meg azt a hiányt is, ami ugyan inkább a belterületre vonatkozik, de célszerű módon a külterületekkel egybehangzóan oldható meg. Nevezetesen sok hiányosság van az orvosrendőri szolgálatban. Ezt most a három belterületi tisztiorvos teljesíti elismerésreméltó buzgalommal ugyan, de a kívánalmaknak mégsem megfelelően.

Mert a jelenlegi létszám mellett a szolgálat beosztása rendkívül bajos; inspectios rendőrorvosi szolgálat pedig — ami rendezett városban mellőzhetetlen — valóságban nincs és a jelenlegi viszonyok mellett nem is lehet. Ezen is segíteni kell.

8. Végül megemlítem azt is, hogy jelenleg az egész külterületre egy hatósági szülésznő van alkalmazva. Hogy ez a rengeteg terület szegény szülönőit eljátni képtelen, bizonyításra nem szorul. Ez az állapot a törvénnyel is ellenkezik, mert az 1908. évi XXXVIII. t.-c. 27. §-a megköveteli, hogy minden 5000 lakosra egy szülésznő alkalmazassék.

Mindezen bajok csak úgy szüntethetők meg, ha a kerteségek és külterületek egészségügyi ellátására elegendő hatósági orvosi állás rendszeresített; megfelelő helyeken gyógyszertárak állíttatnak fel s ezzel kapcsolatosan az egészségügyi szolgálat a város egész külterületére nézve egyégesen szervezettek, nemkülönben ha a bábauty is megfelelő módon rendeztetik. Az előadottak figyelembevételével javaslataimat az alábbiakban van szerencsém előterjeszteni:

Az egész város bel- és külterülete a nagyon távol eső Hortobágy és Ohat-Telekháza puszták kivételével 7 = hét egészségügyi kerületre osztandó olyformán, hogy a három belvárosi kerület csekély változtatással maradjon a régi, a kerteségek és kültelkek pedig négy kerületre osztassanak fel. Ezek szerint:

I-ső kerület: marad a mostani, de elvéteik belőle az egész Simonyi-ú és a Móríc-telep. Előbbinek nyugoti oldala a VII-ik, — keleti oldala a IV-ik, — utóbbi szintén a IV-ik kerülethez lesz csatolandó.

II-ik kerület: marad változatlanul a mostani.

III-ik kerület: marad a mostani, de elvéteik belőle az Olajút, mely a IV-ik kerülethez lesz csatolandó.

IV-ik kerület: kiterjed a Simonyi-út és a Nagyerdőn át vezető vasutvonal keleti oldalára és az innen keletre, illetve délkeletre eső kertekre és külső területekre egészen a vámospércsi ut északi oldaláig, beleértve azt is. Ide fognak tartozni a Vecsey-, Patay-, Bojer-, Halasi-, Geréby-, Kónya-, Márton-, Márton Kálmán-, Seres-telepek, a Csapó-kert, az Olajút, a Sétakert, Nagyerdő egyrésze, a Gazdasági Akadémia, Pallag pusztá, a Belső legelők megfelelő része, továbbá a Nagycsere, Haláp egy-egy része, és az Apafája erdő. A kerület népessége mintegy 9828 (1910. évi népszámlálás). Itt van a Gazdasági akadémia, Polgári és katonai lövölde, a Sporttelep, Jégpálya, Faraktár; továbbá számos tanya és hizlaló.

V-ik kerület: kiterjed a Vámospércsi-ut déli oldalától délre és délnyugotra eső földekre egész a Mikepércsi ut keleti oldaláig, beleértve ezt is. Ide fognak tartozni a Homokkert, M. á. v. Colonia, Dohánybevaltó hivatal, Dohánygyár, Pavillon laktanya; a Barcsay-, Bozzai-, Bihari-, Balogh-, Nagy József-, Geréby-, Emerich-, Bekes-, Szabados-telepek; a Belső legelők; Nagyesere, Haláp egy-egy része; továbbá a Fancsika, Bánk, Pacz és Vekerd erdőségek. Népessége mintegy 11,449. Itt van a M. á. v. Gépjavító műhely, Colonia, ennek az iskolája; Sertésváltó, Közvágóhid, Köztisztasági telep, Trágyagyár, Halkonzervgyár, Homoktégla-telepek, Gőzmalom; továbbá hizlalók és majorságok, tanyák.

VI-ik kerület: kiterjed a Mikepércsi ut nyugoti oldalától nyugotra és északnyugotra eső földekre, egészen a Kishegyesi ut déli oldaláig, beleértve ezt is. Ide tartoznak a Boldogfalvi kert, Tégláskert, Vargekert, Postakert, Széchehnyi-kert, Tóczóskert, a Belső legelő egyrésze, az Ondód, Ebesszéle, Ebes és Szepes puszták. Népessége 8792. Itt van a Gáz- és villamos telep, Városi szegényház, Epreskert, Téglá-, Kenyér-, Gép-, Kefe-, Hordógyárak stb., Református ispotály, valamint majorságok és hizlalók.

VII-ik kerület: kiterjed a Kishegyesi ut északi oldalától északra és északkeletre eső földekre egészen a Simonyi ut és ennek folytatását képező vasúti vonal nyugoti oldaláig, beleértve ezeket is. Ide tartoznak: a Ferencz József-ú, Simonyi-ut nyugoti oldala; az Uj-, Sesta-, Liba-, Vén-, Turás-, Köntös-, Hatvan-utczai-, Csígekertek; a Szotyori- és Vida-telepek; a Téglavető, a Belsőlegelő egyrésze; a Macs, Czucza, Hegyes, Elep és Kösélyszeg puszták.

Népessége 8410. Itt van Ménlótelep, Baromváltó, Lóversenyter, Tégla-telepek, Kefegyár, Gőzmalom, Vizvezeteki telep, Egyetem, Tüdőbeteg-szanatórium, az új Közkórház, Margitfürdő, Nagyerdei park és fürdő; továbbá majorságok és tanyák.

Mindenik kerületbe szervezendő egy-egy tiszt orvosi állás azon kötelezettséggel, hogy az illető kerületének minden egészségügyi ellátását végezze. Kötelezendő egyebek között különösen arra, hogy kerületében a halottakat a halottasházban vizsgálja meg; a fekvőbetegeket rendszeresen látogassa és a hatóság által kijelölendő helyen legalább hetenként egyszer orvosi rendelést tartson, s itt az igazolt szegényeket díjtalanul, a fizetéseket pedig szabályrendeletileg megállapítandó díjazásért kezelje. Az orvosrendőri teendők pedig olyformán szervezendők, hogy a most már 7 kerületi orvos végezze azokat. A beosztás a főorvos hatáskörébe utalandó, ki azt a Rendőrfőkapitányság és a tiszt orvosok meghallgatása után eszközli.

Az összes tiszt orvosoktól megkivántatik a tiszt orvosi minősítés igazolása. Választásukat az egészségügyi bizottság kijelölése alapján a városi közgyűlés eszközli. (1908. 6. §.)

Mindenik tiszt orvos a IX-ik fizetési osztályban foglalt javadalmazást és a megfelelő városi pótlékot kapja. A IV—VII. kerületbeliek ezen felül vagy természetben fuvar, vagy évi 2000 korona fuvarátalányt kapnak, mert kevesebért megfelelő fogatot tartani ma teljes lehetetlenség.

Az I—III. kerületek tiszt orvosai kötelesek saját kerületeikben lakni. A IV—VII. kerületiek erre nem kötelezhetők, de hogy mégis kerületeik lakosságához lehetőleg közel legyenek, megállapítandó, hogy mindeniknek hol lehet a lakása, nevezetesen:

A IV-ik ker. orvosé a Hadházi-, Nyil-, Rakovszky-utczákban, az Árpádtéren, vagy ezeken kívül.

Az V-ik ker. orvosé a Baross- és Teleki-utczákban, vagy ezektől kifelé.

A VI-ik ker. orvosé Késes-, Salétrom-utczákban, Külső vásártéren, vagy kintebb.

A VII-ik ker. orvosé Vendég-, Kar-, Libakert-utczákban, vagy kintebb.

A városi bábák szaporítása hasonlóképen elodázhatatlan szükség. Ma a városnak 4 kerületi szülésznője van; három a beltelkekre és egy a külsőségekre. Hogy ezek mennyire felelnek meg hivatásuknak, arra legjellemzőbb az a tényállás, hogy 5 évi hivataloskodásom alatt mindössze két vagy három izben kaptam tőlük szegény szülönőről szóló jelentést. Ennek pedig semmiképpen sem az az oka, mintha a szegények nem szülnének, hanem vagy az, hogy a szegények nem fordulnak a jó fizető előkelő családoknál elfoglalt kerületi bábákhoz, vagy pedig az, hogy ezek épen jelzett irányu elfoglaltságuk miatt nem vállalják a fizetni nem tudókat. Akárhogy is áll a dolog, az állapot türethetetlen. Mert kétségtelen tudomásom van róla, hogy a szegény nők is szülnék; nagy nehezen néhány koronát kifizetnek, vagy adósok maradnak vele, de a törvényes intézkedések szerint részükre kijáró 8—10 napi gyermekügyi szakszerű gondozásban nem részesülnek sem ők, sem csecsemőik. Itt kell keresni első sorban okát az óriási gyermekhalálzásnak görcsökben és bélhurutban; nemkülönben a szintén igen elterjedt gyermekügyi fertőzőes betegségeknek, melyek miatt sok anya hal meg idő előtt és még több válik állandóan betegessé, munka- és keresetképtelenné. Egyébiránt az 1908. évi XXXVIII. t.-c. 27. §-a kötelezően kimondja, hogy a községek minden 5000 lakos után községi bábákat alkalmazzanak.

Igy a jelzett bajok megszüntetése, mint a törvény rendelkezésének teljesítése céljából javaslom, hogy a belvárosban a mintegy 50,000 lakosra alkalmazassék 10 községi baba; a kertekben és külsőségeken pedig a mintegy 38 ezer lakosra 7, tehát összesen 17. Ehez jön még az ohat-telekházi szülésznő, miáltal a községi bábák száma összesen 18 lesz, ami a törvénynek is megfelel. (92 ezer lakosra 18.) Ezen községi bábák kötelessége lesz minden hozzájuk forduló nőt bábái segítségben részesíteni és pedig azokat, akik szegénységüket igazolják, teljesen díjtala-

nul, a vagyonosokat pedig a bábák működéséről szóló szabályrendeletben megállapított díjazásért, ami részökre nem fizetés esetén közigazgatási uton lesz behajtandó.

A községi bábákra nézve szükséges lesz megállapítani, hogy hol tartoznak lakni, mert csak így várható, hogy a város minden részében állandóan biztosítva legyen a szükséges szülésznői segítség.

A belvárosi 10 községi bába lakásául a következő helyeket javaslom megállapítani: 1. Homok-utcának a Hadházi- és Nagy Sándor-utca közötti része. 2. Czegléd-utca. 3. Vigkedvü Mihály-utcának a Teleky- és Haláp-utcák közötti része. 4. Késes-utca. 5. Külső vásártér. 6. Csap- vagy Borz-utca. 7. Honvéd-utcának Darabos- és Csemete-utcák közötti része. 8. Meszena-utca. 9. Garay-utca. 10. Piac-utcának Széchényi- és Miklós-utcák közötti része.

A kültekikre nézve pedig a következőket. 1. Csapó-kert (3850 lakos). 2. Homokkert (3966 l.). 3. Boldog-kert a környékekkel 3—4000 l.). 4. Kishegyesi-ut (a környékekkel 3—4000 l.). 5. A vámospércsi-ut Csere- és Haláp-közötti része (2368 l.). 6. Bánk (1194 l.) 7. Ondód Kádár-dülő (2018 l.). Ezen bábák körzetébe tartoznék a Belsőlegelőnek (2768 l.) mindenütt a megfelelő része. 8. Ohat-Telekháza (987 l.).

A bábák köteleességeit és jogait az ide mellékelve csatolt szabályrendelet útján vélem szabályozhatónak.

Az elsorolt intézkedésekkel kapcsolatosan a közegészségügy előmozdítása és a város minden rendű lakosa érdekének kielégítése céljából szükséges megfelelő számban új gyógyszertárakat is felállítani. Ma van a város területén 12 gyógyszertár, ami a 92 ezernyi népességhez képest határozottan kevés, mert legalább is minden 5000 lakosra kell egynek jutni. Szükség volna ilyenformán még hatra. Tekintettel azonban a nagy számú távoli lakosságra, elegendőnek vélem, ha egyelőre csupán négy állítatik fel. Azonban ezeket oda kell helyezni, ahol tényleg szükség van rájuk: a kertsekbe és kültekikre, nem pedig a város belső területére. E célból szükségesnek látom, hogy maga a törvényhatóság állapítsa meg az új gyógyszertárak helyét. Ezáltal eleje vétetik azoknak az állandóan mutatózó törekvéseknek is, melyeknek értelmében egyre-másra jönnek az új gyógyszertár felállítása iránti kérvények, természetesen olyan helyekre, ahol az illetőnek talán elég szép kilátása lehet a boldogulásra, de ahol a közszükséglet azt épen nem kívánja. Az 1876. évi XIV. t.-c. 134. §. a) pontja szerint módjában áll a város közönségének ily irányban folyamodni a Belügyminiszterhez, mikor is a felállítás jogát pályázat útján a közigazgatási bizottság adományozhatja. Ennélfogva javaslom, hogy az intézkedések ez irányban tétessenek meg. Az új gyógyszertárak helyül pedig — mint nézetem szerint legalkalmasabbat — a következő helyeket jelölöm meg:

A IV-ik kerületben a Márton Kálmán-utca északi oldala.

Az V-ik kerületben a Homokkertben Szabó Kálmán-utca és Óvoda-utca sarka, vagy az e helytől kifelé eső rész.

A VI-ik kerületben a K. Tóth Kálmán-utca.

A VII-ik kerületben a Ferencz József-ut és hajdu-böszörményi-utnak e helytől kifelé eső része.

A város területének hortobágyi része a helyviszonyoknál fogva ezen szervezetbe beállítható nem lévén, az itteni szolgálattal továbbra is a mindenkori csegei községi orvos lesz megbízandó, kinek javadalmazása az eddigi 600 koronáról 1000 koronára emelendő.

Ezen munkákat keresztülvitelével a tiszti főorvosi hivatal is bizonyos bővítésre szorul. Már a jelenlegi viszonyok között is igen nagy a tiszti főorvos elfoglaltsága, a javaslatok életbeléptetése után még nagyobb lesz. Mulhatatlanul szükséges, hogy a főorvos a napi adminisztratív munkák egyrésztől szabaduljon; hogy, mint a város közönségének, tanácsának és polgármesterének törvényszerinti első egészségügyi tanácsadója e hivatásának akadálytalanul megfelelhessen. E célból szükséges egy tiszti főorvosi helyettes állást szervezni, ki a főorvost távollétében is állandóan helyettesíthesse. Ez állás javadalmazása

a IX. fizetési osztály járandóságából álljon és természetesen tiszti orvosi képesítéshez legyen kötve.

A főorvosi hivatal részére gondoskodni kell megfelelő helyiségről is, ugymint: egy irodáról, egy váró- és egy fogadó szobáról. Legjobb helye lenne ennek a városháza. Azonban míg ez felépül, addig valamelyik közeli házban kell róla esetleg bérlet útján gondoskodni. A hivatal mellé egy állandó irnokot és hivatalszolgát is kell alkalmazni. Itt említem fel a Szervezeti szabályzatnak a tiszti főorvosra vonatkozó sérelmes intézkedését. Nevezetesen: a 248. §. a tiszti főorvosnak csupán 4 heti szabadságidőt biztosít, míg a többi főosztályviselőnek 6 heti szabadsághoz van joga. A főorvosi állás jellege megkívánja, hogy a többi főosztályviselővel teljesen egyenlő elbánásban részesüljön. Ezért a Szervezeti szabályzat e tekintetben is megfelelően módosítandó lesz.

Megemlítem még, hogy a telefon minden hatósági orvos lakásába, illetve hivatali helyiségébe a város költségén bevezetendő lesz.

Az előadottak alapján remélem városunk közegészségügyét olyan fokra emelni, hogy az a kívánalmaknak minden tekintetben megfeleljen. Kétségtelen, hogy ez az átszervezés anyagi áldozatokkal fog járni, de ez nem lesz olyan sok, mint a haszon, ami belőle származik s azonkívül 5 évi hivatalviselésem alatt számtalanszor meggyőződtem afelől, hogy minderre mulhatatlan szükség van.

A költségeket illetőleg javaslatom a következő:

1. Tiszti főorvosi helyettes és 3 új tiszti orvos fizetése, lakbéré és városi pótléka 4200 koronával	16,000 K
2. Három új tisztiorvos fogattartása 2000 koronával	6000 K
3. Az eddigi kültekli tiszti orvos fogattartás kiegészítése (jelenleg 1000 kor.)	1000 K
4. Négy eddigi ker. szülésznő fizetés javítása 50 koronával (jelenleg 1000 kor.)	200 K
5. Ohati eddigi szülésznő fizetés javítása (jelenleg 100 kor.)	200 K
6. Tizenhárom új községi bába fizetése 300 koronával	3900 K
7. Cserei, bánki, ondódi bábák helyi pótléka 100 koronával	300 K
8. A csegei orvos tiszteletdíjának kiegészítése (jelenleg 600 kor.)	400 K
Összesen:	28,800 K

Tehát 28,800 koronával fog emelkedni az orvosi és szülésznői személyi járandóságok évi összege, ami az 1912. évre megállapított 31,480 koronával együtt mindössze 60,280 koronát tesz ki.

Ehez jön még ideiglenesen a tiszti főorvosi hivatal lakásbéré, mi a mostani 400 koronáról 1200 koronára lesz emelendő, mert ennél olcsóbban a város központjában megfelelő helyiséget bérelni nem lehet.

Megemlítem végül, hogy a ragályos betegségeknél alkalmazásba vett fertőtlenítő eljárások is sok kívánnivalót hagynak fenn. A célnak megfelelő fertőtlenítő intézetünk nincs, a hozzá szükséges felszerelések is hiányoznak, a fertőtlenítő személyzet sem megfelelő. E tekintetben is intézkedésre van szükség. A fertőtlenítő intézet az eddigiek szerint a járványkórházzal kapcsolatban volt tervezve. Ha a közkórház újra építése és kitelepítése megtörténik, külön járványkórházra nem igen lesz szükség, minélfogva egy önálló fertőtlenítő intézet felállításáról kell gondoskodni. Erre nézve javaslomat a közkórház kérdésének megoldása után fogom beterjeszteni. Most csupán annyit jegyzek meg, hogy ez az intézmény a város közönségére jelentékenyebb anyagi terhet róni nem fog.

Javaslatomat a tekintetes Tanács jóakaratába ajánlva, kérem, hogy megvalósításuk érdekében a megfelelő lépéseket megtenni méltóztassék.

Debreczen, 1912 március 5.

Dr. Tüdös Kálmán,
tiszti főorvos.

Ezen javaslattal kapcsolatban a szervezeti szabályzat közegészségügyi részének módosítására közöljük az alábbi tervezetet, valamint a bábagyakorlatról szóló szabályrendeletet.

I. sz. melléklet. ad 325. tfo.
1912.

Tervezet Debreczen sz. kir. város Szervezeti Szabályzatának módosítása tárgyában.

XIII. Rész.

Közegészségügy.

163. §.

A közigazgatási egészségügyi teendőket az egészségügyi személyzet végzi. Ennek tagjai a következők: 1. Tiszti főorvos. 2. Tiszti főorvos helyettes. 3. 7 kerületi tiszti orvos. 4. 18 kerületi szülésznő. 5. A tiszti főorvosi hivatalhoz beosztott napidijas irnok. 6. 2 hatósági fertőtlenítő.

164. §.

marad a régi, kivéve az utolsó bekezdést, mely töröltetik s helyette: „A tiszti főorvosi helyettes“;

a) helyettesíti a tiszti főorvost, ennek távollétében vagy akadályoztatása esetén;

b) vezetője a főorvosi irodának és elintézi az olyan folyó ügyeket, melyekre nézve elvi jelentőségű határozatok hozatala nem szükséges;

c) hasonlóan a többi 7 tisztiorvoshoz, ügyeletes rendőrorvosi szolgálatot teljesít.

165. §.

A kerületi tiszti orvosok.

A város területe 7 egészségügyi kerületre oszlik, melyek *I. kerület:* kiterjed a belváros mai I-ső képviselőválasztó kerületére, kivéve belőle az egész Simonyi-utat és Móricz-telepet.

II-dik kerület: kiterjed a belvárosi II-dik képviselőválasztó kerületre.

III-dik kerület: kiterjed a belvárosi III-dik képviselőválasztó kerületre, kivéve belőle az Olajútöt.

IV-dik kerület: kiterjed a Simonyi-ut és a Nagyerdön át vezető vasutvonal keleti oldalára és az innen keletre, illetve délkeletre eső kertekre és külterületekre egészen a vámospércsi-ut északi oldalára, beleértve ezt is.

V. kerület: kiterjed a vámospércsi-ut déli oldalától délre és délnyugatra eső kertsegekre és külterületekre egészen a mikepércsi-ut keleti oldaláig, beleértve ezt is.

VI. kerület: kiterjed a mikepércsi-ut nyugati oldalától nyugatra és északnyugatra eső kertsegekre és külterületekre egészen a kishegyési-ut déli oldaláig, beleértve ezt is.

VII. kerület: kiterjed a kishegyési-ut északi oldalától északra és északkeletre eső kertsegekre és külterületekre egészen a Simonyi-ut és ennek folytatását képező vasutvonal nyugati oldaláig, beleértve ezt is.

A távolabbi területeken mindenütt a jelzett utvonalak, illetve meghosszabbításaik képezik a kerületek közötti határokat.

166. §.

A kerületi tiszti orvosok a rendőrkapitányság szakközegei, szolgálati és személyi ügyekben a tiszti főorvosnak vannak alárendelve.

a) marad a régi;

b) felügyelnek saját kerületeikben a szoptatásra kiadott és dajkaságban levő kisdedekre és őket a rendőrkapitányság közbejöttével évnegyedenként megvizsgálják; felügyelnek az állami gyermekmenhely által elhelyezett gyermekek gondozására az ide vonatkozó törvények és rendeletek értelmében;

c) marad a régi;

d) teljesítik az orvosrendőri hulla szemléket és boncvizsgálatokat a tiszti főorvos és rendőrfőkapitányság által együttesen megállapítandó beosztás szerint;

e) marad;

f) az I—III. kerületi tiszti orvos végzi a bordélyházbéli kéjnök vizsgálatát a fennálló szabályzat értelmében. A magán kéjnököt mindenik tiszti orvos a saját kerületében vizsgálja;

g) marad;

h) marad;

i) marad;

k) marad;

l) töröltetik, ehelyett: ellenőrzik a kerületeikben lakó szülésznőket.

m) marad;

n) marad;

o) végzik az orvosrendőri teendőket és az orvosrendőri ügyeletes szolgálatot, a t. főorvos és a rendőrfőkapitányság által együttesen megállapítandó beosztás szerint; ipartelepek engedélyezésénél és lakhatási engedélyek kiadásánál a fennálló törvényes intézkedések értelmében eljárnak.

p) marad;

q) marad;

r) marad;

Az I—III. kerületi tisztiorvosok kötelesek saját kerületeikben lakni; a IV—VII. kerületek pedig az alább kijelölt helyeken, úgymint: a IV. kerületi orvos a Hadházi-, Nyil- és Rakovszky-utcákban; az V-ik kerületi orvos a Baross- és Teleky-utcákban vagy ezektől kifele; a VI-ik kerületi orvos a Késes- és Salétrom-utcákon, Külsővásártéren vagy ezektől kifele; a VII. kerületi orvos a Vendég-, Kar- és Libakert-utcákban vagy ezektől kifele.

167. §.

A városi szülésznők.

A város területe 18 szülésznői kerületre oszlik, melyeket a tiszti főorvos előterjesztése alapján a városi tanács állapít meg.

Minden kerületi szülésznő tartozik saját kerületében a városi tanács által kijelölt helyen lakni.

A kerületi szülésznők kötelességeit a Bábákról szóló „Szabályrendelet“ állapítja meg.

168. §.

A városi vegyész — marad.

169. §.

A hatósági fertőtlenítők.

A hatósági fertőtlenítők kötelessége az előforduló fertőző betegségeknél a fertőtlenítést a tiszti főorvos utasítása értelmében végrehajtani.

Állandóan két fertőtlenítő alkalmaztatik, egy belvárosi és egy kültelki. A belvárosi a járványkórházban lakik, az itt levő tárgyakat gondozza, a belvárosban a fertőtlenítést eszközlő és a gőzfertőtlenítést végzi. A kültelki fertőtlenítő a fertőtlenítést a kültelkeken teljesíti, a gőzzel fertőtleníendő tárgyakat pedig úgy a bel-, mint a kültelkekről a járványkórházba be-, fertőtlenítés után pedig hazaszállítja. Hasonlóképpen ő szállítja az erre rendelt kocsin a ragályos betegségben szenvedőket lakásukról a kórházba vagy más lakásba. Ecélből részére a város által fogat biztosítatik.

A fertőtlenítők a rendőrség létszámához tartoznak s személyi ügyekben a rendőrfőkapitány alá vannak rendelve.

248. §.

marad, csupán a harmadik sorban e szavak után: „tiszti főgyésznak“ beiktatandó még ez: „tisztifőorvosnak“; a negyedik sorból pedig e szavak: „tisztifőorvosnak“ törölnendő.

II. sz. melléklet. ad. 325/1922. tfo.

Szabályrendelet a bábágyakorlatról.**1. §.**

Debreczen sz. kir. város bel- és külterületén szülésznői gyakorlatot csak olyan bábák folytathatnak, kik valamelyik magyarországi Bábaképzőintézetben oklevelet nyertek és azt a tisztifőorvosi hivatal útján a törvényhatósági közgyűlés előtt kihirdették. Ezenkívül kötelesek a városi tanács és a debreczeni m. kir. Bábaképzőintézet igazgatója közös megállapodásával rendszeresített ismétlő tanfolyamokon minden 5-ik évben részt venni. Felmentést ez alól a tisztifőorvos véleménye alapján a polgármester adhat. Akiknek működésében kifogásolható dolgok fordulnak elő, a tanfolyamban való részvételre soronkívül is kötelezhetők a polgármester által. A tanfolyam maga díjtalan és minden évben 4 hétig tart; mely idő alatt a résztvevők kötelesek a Bábaképezdében bent lakni, s ez idő alatt az ellátásért — ha az alól felmentést nem kapnak — 20 koronát fizetnek. Aki a tanfolyam alól felmentést nem nyert, s abban részt venni mégis vonakodik, a bábágyakorlathoz való jogát a város területén elveszti.

2. §.

A bábák kötelesek az 1902. évi 95,000. számú belügyminiszteri „Utasítás”-ban foglaltakhoz minden tekintetben alkalmazkodni. Ennek ellenőrzése végett tartoznak évenként négy ízben, — egymint: január, április, július és október hónapok folyamán — összes felszereléseikkel és kitöltött szülési jegyzőkönyveikkel azon városi kerületi orvosnál, kinek kerületében laknak, minden felszólítás nélkül vizsgálatra megjelenni. A kerületi orvosok a tisztifőorvoshoz minden alkalommal jelentést küldenek.

3. §.

A tisztifőorvosnál minden év december 1-től 24-ig szintén minden felhívás nélkül tartoznak megjelenni ellenőrző vizsgálatra.

4. §.

Akik ezen vizsgálatokról kellő mentség nélkül elmaradnak, a fent említett „Utasítás” 23-ik §-a értelmében megbüntettetnek.

5. §.

A város területén az 1908. évi XXXVIII. t.-c. 27. §-a értelmében 18 községi bába alkalmaztatik és pedig 10 a belvárosban; 8 a kertségeken és kültelteken. Lakásaik helyét a tisztifőorvos előterjesztése alapján a városi tanács állapítja meg. Díjazásuk személyenként és évenként 300—300 korona. Ezenkívül a Vámospercsi-utnak Nagy-Csere és Haláperdők közötti részén, a Bánk erdőségben és Ondód-pusztán lakó bábák 100—100 korona helyi pótlékot kapnak. (1908. XXXVIII. t.-c. 30. §.)

6. §.

Minden bába köteles a hozzáforduló nőt a nevezett „Utasítás” értelmében bábái segélyben részesíteni. Müködéjükért az alábbiakban megállapított díjazáshoz van joguk. A községi bábák ezt a szolgálatot a szegényeknél épen olyan módon tartoznak díjtalanul teljesíteni. Amennyiben magánbábának kell sürgős és halasztást nem tűrő esetekben segény szülönőnél segítséget nyújtani, ilyenkor szolgálata díját az alábbi díjszabás szorint a városi tanács utalja ki. De ez esetekben csupán egy látogatás, illetve szülésvezetés díjához van igénye; a gyermekágy gondozását tarozik az illetékes községi bábának átengedni. A sürgősség megítélése céljából köteles az esetet a kerületi orvoshoz bejelenteni, ki a körülmények megvizsgálása után ad véleményes jelentést az esetről. Ha ezt a jelentést a bába elmulasztja, díjazásától elesik.

7. §.

A bábák működésének legalacsonyabb díjazása a következőkben állapittatik meg:

1. Terhesnő megvizsgálása :

- a bába lakásán 1
a nő lakásán 2
2. Szülés vezetése nappal vagy éjjel 10
3. A fekvő gyermekágyasnál minden látogatás 1
minek fejében tartozik a bába minden hivatása körébe tartozó munkát végezni (beöntés, hüvelyöblítés, ujszülött fürösztése, gondozása stb.)
4. Minden a szüléstől és gyermekágytól független bábálátogatás 1
5. Ha a szülönő vagy gyermekágyas a bábát hosszabb időn át magánál tartja, köteles napidíjat fizetni, egész napra 3
fél napra 2

I.		II.	
Belváros		Külsőség	
K	f	K	f
1	—	—	80
2	—	1	60
10	—	6	—
1	—	—	80
1	—	—	80
3	—	2	—
2	—	1	50

és teljes ellátást adni és ezen felül a szülés vezetésének díját.

8. §.

E díjszabás úgy a községi, mint a magángyakorlatot folytató szülésznőkre nézve irányadó; az ennek alapján kiszámított összeg a községi bábák részére mindenkor, — a magánbábák részére pedig a 6. §-ban leirt esetben közigazgatási uton hajtatik be. A magánbábák követeléseiket általában szóbeli polgári per útján hajthatják be.

9. §.

Ha valamelyik, belvárosban lakó bába kertségbe vagy külsőségbe hivatik, joga van természetben fuvar és a belvárosra megállapított díjazást követelni. Ha pedig a kertségben vagy kültelken lakó bába hivatik a belvárosba, akkor szintén a belvárosi díjazást követelheti.

10. §.

A vagyoni állapot elbírálása alkalmával szegénynek tekintendő az: akinek évi jövedelme vagy keresete a belvárosban 1200 koronát, a kertségeken és kültelteken pedig a 800 koronát meg nem halad. Betegsegélyző pénztárak tagjai, ha nem pénztári bábát vesznek igénybe, fizetéseket magánfeleknek tekintendők.

Hírek.

— **Üres állások.** Két főtitkviselői állás vár nem-sokára betöltésre a városnál: a Jeney Géza elhunytával megüresedett főszámvevői állás és miután Komáromy Antal főpénztáros beadta nyugdíjaztatása iránti kérelmét, az ő állása is betöltésre vár. Mint a közhangulatból kivet-tük, a főszámvevői állásra a legnagyobb kilátása van Kondor Kálmán helyettes főszámvevőnek, ki eddigi buzgó szolgálatával, lelkiismeretes buzgalomával és szak-tudásával erre érdemeket szerzett. A főpénztárosi állás betöltése a közgyűlés joga. Ugy értesülünk, hogy a bizott-sági tagok nagy része Csapó László, házipénztári ellenőrt óhajtja ezen állásra megválasztani, mint olyat, aki fiatal erővel és komoly szorgalommal, megbízhatósággal helyet-tesíti most is a szabadságon lévő főpénztárost.

— **Értesítés.** Debreczen sz. kir. város polgármesterétől. 3042/1912. eln. sz. „A város” című lap szerkesztőségé-nek Helyben. A 136,000/1912. B. M. számú körrendelet alapján, „A Város” című lapban leendő közzététel végett értesitem, hogy a „Debreczeni Hírlap” című hetilap utcai árusításra engedélyt nyert. Debreczen, 1912. évi szeptem-ber hó 16-án. Kovács József, polgármester.

— **Gondnoksági ülés.** A debreczeni tanyai állami elemi népiskola gondnoksága folyó hónap 29-ikén, azaz vasárnap délelőtt 10 órakor a városház könyvtárszobájában ülést tart, amelyre a Gondnokság tagjait meghívja. Az elnökség.

— **Meghívó.** Valamennyi vármegye fő- és allelváltárosának s valamennyi törvényhatósági joggal bíró város főlevéltárosának és levéltárosának. A folyó 1912. évi szept. hó 5-én Budapesten tartott értekezlet megbízásából ezenel tisztelettel meghívjuk az összes törvényhatósági levéltárosokat a Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesületének alakuló közgyűlésére, mely folyó évi október hó 6-án délelőtt 10 órakor Budapesten a Pannónia-szálló éttermének külön helyiségében tartatik meg. A közgyűlést megelőzőleg a nevezett helyen és napon reggel 8 órakor a szept. 5-iki értekezleten kiküldött előkészítő bizottság (Popovits Sebő elnök, dr. Alapy Gyula, Koncz Ákos, dr. Kungl Károly, Molnár Mihály és Miskolczy-Simon János tagok, az utóbbi mint jegyző is) tart összejövetelt a közgyűlés tárgysorozatának előzetes megvitatása céljából. A közgyűlés tárgysorozata: 1. Az országos egyesület alakulás kimondása. 2. A kiküldött bizottság által összeállított alapszabály-tervezet elfogadása. 3. Az egyesület tisztikarának megválasztása. 4. A kiküldött bizottság által megszövegezt s a belügyminisztériumhoz és az országgyűlés mindkét házához benyújtandó emlékirat megvitatása. 5. Esetleges indítványok. Budapest, 1912 szeptember 22-én, Popovits Sebő, vm. főlevéltáros, tb. főjegyző, a bizottság elnöke. Miskolczy-Simon János, vm. főlevéltáros, a bizottság jegyzője. NB. Aki tán akadályozva volna a megjelenésben, levél útján sziveskedjék az egyesületbe való belépését bejelenteni. Az évi tagsági díj, melybe a Levéltárosok Lapjának előfizetési díja is belefoglaltatik, 3 korona lesz. Hisszük, hogy egyetlenegy kartársunk sem fog hiányozni sorainkból. A Vármegyei Tisztviselők Országos Egyesületétől, melynek választmányában egyikünk sincs képviselve s mely lapjában a levéltárosok státusügyére vonatkozó cikkeknek nem adott helyet, hasztalan várunk támogatást a jövőben is. Nekünk egyedül önmagunkra kell támaszkodnunk. Egyesülésben az erő!

— **A Dienesnap vásár.** A Dienesnap vásár a következő napokon lesz megtartva. Október 7., 8. és 9-én bőr, gyapju, méz, dió, toll, iparcikkek, gabona- és terményvásár; október 10. és 11-én juhvásár, 12. és 13-án sertésvásár, 13. és 14-én lóvásár, 14. és 15-én baromvásár.

Debreczen szabad királyi város Polgármesterétől.

3234/1912. eln. sz.

Hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város igazoló választmánya által városunk legtöbb adót fizető tagjainak 1913. évre szóló névjegyzéke egybeállítván, ezen névjegyzéket az 1886. évi XXI. t.-c. 28. §-ának rendelkezései szerint alulírott naptól kezdődőleg 15 napi közzemlére kitétettem.

Erről az érdekelteket azzal értesítem, hogy a névjegyzék a polgármesteri titkári hivatalban a hivatalos órák alatt (délelőtt 8-tól 1-ig) megtekinthető s az az ellen irányuló észrevételek, vagy írásbeli felelkezések a közzemlére kitétel ideje alatt ugyanott beadhatók.

Debreczen, 1912. évi szeptember hó 20-án.

Kovács József s. k.,
polgármester.

Hirdetmény.

Az 1912-ik évi kivetési lajstromok elkészülvén, az 1883. évi XLIV. t.-c. 16. §-a értelmében **folyó évi szeptember hó 23-ik napjától szeptember hó 30-ik napjáig** a városi adóhivatalban 8 napi közzemlére lesznek kitéve.

Miről a t. adófizető közönséget oly felhívással értesítjük, hogy ezen lajstromokat említett helyen a hivatalos órák ideje alatt bármikor tekintsek meg és ha a kivetés ellen alapos kifogásuk volna: felszólalásaikat a városi adóügyosztálynál 15 nap alatt annyival inkább adják be, mivel az e tárgyban később beérkező panaszok figyelembe vételni nem fognak.

Debreczen, 1912. évi szeptember hó 21-én.

A városi adóügyosztály.

17,455/1912.

Hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város házipénztárának és az általa kezelt alapoknak 1913. évi költségelőirányzata elkészült és az a törvény rendelkezéséhez képest a **folyó évi szeptember hó 23-ik napjától** kezdődőleg a város számvevői hivatalánál (Városháza I. emelet) 15 napi közzemlére kitétetett, ahol is az, a hivatalos órák alatt (8-tól 1-ig) megtekinthető.

Erről a város adózó lakossága azon felhívással értesítetik, hogy a költségvetésre vonatkozó netaláni észrevételek a Törvényhatósági Bizottsági Közgyűlés napját megelőzőleg öt nappal írásban, a városi Tanácshoz adhatók be.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1912. évi szeptember hó 23-án tartott üléséből.

A városi Tanács.

„Ős Debreczen.”

Elbeszélések Debreczen multjából.

Írta: **Koncz Ákos.**

A fővárosi és vidéki sajtó a legnagyobb elismeréssel emlékezett meg ezen kötetéről, mely Debreczen multját rajzolja meg megfigyelő tollal.

Ára 3 korona.

Tisztviselőknek, tanároknak, tanítóknak, nyilvános könyvtáraknak, egyleteknek és tanulóknak 2 kor. o o

Kapható a szerzőnél:

Városház, földszint, 7-ik számú ajtó (közlevéltár.)

!! MEGJELENT !!

□ A VÁROSI TANÁCS KIADÁSÁBAN □

DEBRECZEN SZAB. KIR. VÁROS ÉRVÉNYBEN LÉVŐ SZABÁLYRENDELETEI-NEK GYÜJTEMÉNYE.

Az 564 oldal terjedelmű vaskos kötet ára

2 KORONA.

Kapható a városi könyvnyomda-vállalat irodájában. **Kossuth-utca, városház-épület.**